

**ARKUSZ ZAWIERA INFORMACJE PRAWNIE CHRONIONE DO MOMENTU
ROZPOCZĘCIA EGZAMINU**

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

KOD UCZNI

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNI

--	--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

*miejsce
na naklejkę
z kodem*

dysleksja

**EGZAMIN
W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM
Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW
HUMANISTYCZNYCH**

Informacje dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 18 stron. Ewentualny brak zgłoś nauczycielowi.
2. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym atramentem. Nie używaj korektora.
3. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Tylko jedna z nich jest poprawna. Wybierz ją i zaznacz odpowiednią literę znakiem **X**, np.:

A.   ~~B~~   C.   D.

Jeśli się pomylisz, otocz znak **X** kółkiem i zaznacz inną odpowiedź, np.:

A.   ~~B~~   ~~C~~   D.

4. Rozwiązania zadań od 21. do 32. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
5. W arkuszu znajduje się miejsce na brudnopis. Możesz je wykorzystać, redagując odpowiedź. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

KWIECIEŃ 2008

**Czas pracy:
do 180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 50**

Dorastanie

Tekst I

Kiedy młody człowiek dorasta, pojawiają się natarczywe pytania: kim jestem i jakie jest moje miejsce w świecie, pytania, na które u progu dorosłości trudno jest odpowiedzieć.

Świat niegdyś dostarczał gotowych wzorów zachowań, a teraz oczekuje od dorastającego samodzielnych rozwiązań. Z reguły dorastający nie jest jednak gotowy do samodzielnego zmierzenia się z problemami wieku dojrzewania, szuka więc podobnych sobie ludzi, by nadawać sens swemu życiu i swemu miejscu w świecie. Tak powszechne i silne dążenie, aby przynależć do jakiejś grupy rówieśniczej, wynika przede wszystkim z pragnienia odkrycia, kim się jest w porównaniu z innymi, i zrozumienia, co się znaczy dla innych. Właśnie ci „inni” stają się zwierciadłem, w którym można uczyć się rozpoznawać siebie, w ich ideałach szukać prawd, którym można pozostać wiernym.

Swoistym przykładem dochowywania wierności tym prawdom jest nietolerancja, z jaką młodzież traktuje wszystko to, co nie mieści się w granicach grupy, do której należy. Poszukując absolutnych wartości i prawd, młodzi ludzie stają się surowymi sędziami świata dorosłych, w którym żyją. Krytykują go za życie w półprawdach i obłudę.

Okres dojrzewania staje się więc poważnym wyzwaniem dla dorastającego, który już nie jest dzieckiem, ale też nie jest jeszcze dorosłym. Ten czas próby dla młodzieży poszukującej własnej tożsamości to również sprawdzian dla rodziców, wychowawców i całego społeczeństwa. Świat pełen sprzeczności, niejednoznaczności, któremu nieobce są agresja, nietolerancja i rasizm, niewątpliwie utrudnia dorastającemu człowiekowi, poszukującemu jasnych i jednoznacznych wzorców, wybór swego miejsca w życiu. Wydaje się jednak, że zrozumienie przez dorosłych problemów młodzieży, cierpliwość dla jej zmagania w walce o siebie pozwalają młodym ludziom na pozytywne rozwiązanie kryzysu okresu dojrzewania. Sprawiają, że może to być okres szansy, a nie tylko zagrożenia.

Na podstawie: Mariusz Ozon, *Czas między dzieckiem a dorosłym*, [w:] „Edukacja i Dialog” 2003, nr 3.

Na podstawie tekstu I wykonaj zadania od 1. do 6.

Zadanie 1. (0-1)

Według autora tekstu młody człowiek, rozwiązując swoje problemy, zazwyczaj szuka wsparcia u

- A. rodziców.
- B. rówieśników.
- C. psychologów.
- D. wychowawców.

Zadanie 2. (0-1)

Postawę dorastającej młodzieży wobec świata dorosłych cechuje

- A. wyrachowanie.
- B. obojętność.
- C. krytycyzm.
- D. ugodowość.

Zadanie 3. (0-1)

Według młodych ludzi światu dorosłych brakuje

- A. szczerości.
- B. przedsiębiorczości.
- C. wierności w przyjaźni.
- D. odpowiedzialności za swoje czyny.

Zadanie 4. (0-1)

Na które pytanie dorastający człowiek chce znaleźć odpowiedź?

- A. Jak pozostać dzieckiem?
- B. Kiedy stanę się dorosłym?
- C. Czym jest szczęście?
- D. Kim jestem wobec innych?

Zadanie 5. (0-1)

O powinnościach dorosłych wobec młodzieży autor mówi w akapicie

- A. pierwszym.
- B. drugim.
- C. trzecim.
- D. czwartym.

Zadanie 6. (0-1)

Zdaniem autora tekstu dorastanie może stać się *okresem szansy, a nie tylko zagrożenia, jeśli dorośli*

- A. przestaną interesować się problemami młodzieży.
- B. narzucą młodzieży własne wzorce postępowania.
- C. zdadzą sobie sprawę z problemów młodzieży.
- D. staną się surowymi sędziami młodzieży.

Tekst II

Tymczasem Bolesław¹ [Krzywousty], Marsowe² chłopię, wzrastał w siły i lata i nie oddawał się próżnemu zbytkowi, jak to zwykli czynić chłopcy w jego wieku, lecz gdziekolwiek zasłyszał, że wróg grabi, tam natychmiast spieszył z rówieśnymi młodzieńcami, a częstokroć potajemnie z nieliczną garstką zapędzał się do kraju nieprzyjacielskiego i spaliwszy wieś, przyprowadzał jeńców i łupy. Już bowiem wiekiem chłopię, lecz zacnością starzec, dzierżył³ księstwo wrocławskie, a jeszcze przecież nie uzyskał godności rycerza. A że w myśl ogólnych nadziei zapowiadał się na młodzieńca wybitnych zdolności i już widoczne były w nim zadatki wielkiej sławy rycerskiej, kochali go wszyscy możni, ponieważ dopatrywali się w nim kogoś wielkiego w przyszłości.

Tenże chłopczyna, z Marsowego zrodzon rodu, pewnego razu wyruszył na Pomorze, gdzie już wyraźniej objawił sławę swojego imienia. Albowiem takimi siłami obległ gród Międzyrzecze i z taką gwałtownością doń szturmował, że w kilku dniach zmusił jego załogę do poddania się. [...] Wróciwszy stamtąd, niezmordowany chłopiec dał nieco wytchnienia rycerzom, lecz

zaraz powiódł ich tamże z powrotem. A pragnąc ujarzmić kraj barbarzyńców, nie dbał o to, by najpierw łupy zbierać i wzniecać pożary, lecz przemyślał nad zajęciem ich warowni i miast lub nad ich zniszczeniem. [...] Uprowadził też stamtąd mnogie łupy i jeńców, a z wojownikami postąpił wedle prawa wojennego. [...]

Władysław [Herman] przeto widząc, że chłopiec dochodził już lat męskich i że zajaśniał czynami rycerskimi, a wszystkim mądrym ludziom w państwie się podobał, postanowił przypasać mu miecz w uroczystość Wniebowzięcia Panny Marii i przygotował w mieście Płocku wspaniałą uroczystość. Gdy więc wszyscy się przygotowywali i na tę uroczystość pospieszali, doniesiono, że Pomorzanie oblegli gród Sątok, a żaden z dostojników nie śmiał wyruszyć przeciw nim. Wbrew sprzeciwom wielu Marsowy chłopiec popędził tam, odniósł zwycięstwo nad Pomorzanami i wracając [jeszcze] jako giermek, [a już] jako zwycięzca, pasowany został przez ojca na rycerza i z niezmierną radością odprawił tę uroczystość. I nie sam jeden owego dnia przepasany został pasem rycerskim, bo ojciec z miłości i dla uczczenia syna dał [tegoż dnia] oręż wielu [jego] rówieśnikom.

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, Wrocław 1989.

¹ Bolesław Krzywousty, syn Władysława Hermana, urodził się ok. 1085 r., zmarł w 1138 r.

² Mars – w mitologii rzymskiej bóg wojny.

³ Dzierżyć – trzymać; tu: sprawować władzę.

Zadanie 7. (0-1)

Gall pisze o Bolesławie *Marsowe chłopię*, aby podkreślić jego

A. wyniosłość.

B. ostrożność.

C. dorosłość.

D. waleczność.

Zadanie 8. (0-1)

Z jakiej dynastii wywodził się Bolesław Krzywousty?

- A. Jagiellonów.
- B. Wazów.
- C. Piastów.
- D. Sasów.

Zadanie 9. (0-1)

W okresie dorastania Bolesław zapowiadał się na znakomitego

- A. stratega.
- B. sędziego.
- C. dyplomatę.
- D. podróżnika.

Zadanie 10. (0-1)

Stwierdzenie Galla: *wiekim chłopię, lecz zacnością starzec* oznacza, że Bolesław był

- A. młody, więc niedojrzały.
- B. młody, ale godny szacunku.
- C. młody, więc szczery.
- D. młody, ale zgorzkniały.

Zadanie 11. (0-1)

Co było następstwem wypraw Bolesława przeciwko Pomorzanom?

- A. Gniew króla.
- B. Bunt możnych.
- C. Uznanie ojca.
- D. Hołd rycerzy.

Zadanie 12. (0-1)

Gall opowiada o czynach młodego Bolesława

- A. z uznaniem.
- B. z dystansem.
- C. z ironią.
- D. z humorem.

Zadanie 13. (0-1)

Dorastanie Bolesława Krzywoustego przypadło na przełom wieków

- A. X i XI.
- B. XI i XII.
- C. XII i XIII.
- D. XIII i XIV.

Zadanie 14. (0-1)

Słowo *giermek* oznaczało w średniowieczu

- A. młodego rycerza, który uczestniczył w wyprawie wojennej u boku króla lub księcia.
- B. młodzieńca o wybitnych zdolnościach, który zapowiadał się na znakomitego polityka.
- C. młodego rycerza, który walcząc u boku króla, stosował się do prawa wojennego.
- D. młodzieńca, który pełniąc służbę przy rycerzu, przygotowywał się do stanu rycerskiego.

Tekst III

Tak sobie myślę, że ja już jestem dorosła, chociaż mam dopiero piętnaście lat. I to wcale nie dlatego jestem dorosła, że sobie czasami jakiś film zobaczę, którego widzieć chyba (tak czuję!) nie powinnam. I nie dlatego jestem dorosła, że mam paszport, chociaż w czasach mamy to o tym tylko marzyć można było. I wcale nie dlatego jestem dorosła, że w dzisiejszych czasach wszyscy szybciej dojrzewają niż dawniej. Jestem dorosła, bo ja nagle, może w ciągu miesiąca, zrozumiałam, że już nie mogę sobie na wszystko pozwolić. [...]

Dawniej, zanim stałam się dorosła, wydawało mi się, że dorosły człowiek to taki ktoś, kto może sobie na wszystko pozwolić: może być wegetarianinem albo jeść zwierzątka, może pić piwo albo soki, może wracać do domu, kiedy chce, i przed nikim się nie tłumaczyć. [...] No, niby tak. Ale... muszę zacząć od samego początku, bo coś mi się wydaje, że trudno mi będzie wytłumaczyć to moje nowe myślenie.

Mama powiedziała, że wyzdrowieje, i tak zrobiła. Wróciła [ze szpitala] do domu i wtedy się okazało, że jej mały Gagatonek w ciągu kilku miesięcy stał się całkiem duży i dorosły. Bo ja naprawdę wtedy, gdy nie było mamy, mogłam chodzić samopas i robić wszystko, co zakazane i co najlepiej smakuje. Ja naprawdę mogłam bałaganić w pokoju, nie myć wanny, umywalki, podłogi w kuchni i nikt by mi tego robić nie kazał. Ale jak się okazało, wcale nie miałam na to ochoty. I wtedy zrozumiałam, że jestem dorosła albo – jak mówi babcia Gienia – odpowiedzialna, co na jedno wychodzi. Jak sobie pościeliłam, tak się wyspałam. Jak sobie zrobiłam kanapki, tak je zjadłam. I cały czas o tym myślałam, że mogę wszystko szurnać i kopnąć, i wcale się nie uczyć, a wtedy właśnie wszystko się we mnie złościło i uczyłam się prawie tak, jak Kujonek¹. I nawet nie czekałam na pochwały. Tylko czasami bardzo się bałam być sama w pokoju. Wyciągnęłam sobie z szafki futrzanego leniwca, moją zabawkę-przytulankę, z którą wyczyniałam cuda w dzieciństwie. Wyprałam go, wywirowałam i powiesiłam na balkonowym sznurku za uszy, aby wysechł i poczuł, że znowu wrócił do łask moich. W nocy wtulałam się w niego. I jak tak sobie leżałam w łóżku, to strasznie mi się płakać chciało nad sobą. Czasami nawet płakałam. A potem sobie pomyślałam, że *life is brutal and full of zasadzkas*², i wtedy bardzo nie chciałam być dorosła. I bardzo chciałam, żeby mamidło na mnie pokrzyczało trochę i żeby mi ciągle przypominało, co mam robić, i aby wreszcie było razem z nami.

Marta Fox, *Agaton Gagaton: jak pięknie być sobą*, Toruń 1994.

¹ Kujonek – siostra bohaterki powieści M. Fox.

² *Life is brutal and full of zasadzkas* – żartobliwie: życie jest brutalne i pełne zasadzek.

Zadanie 15. (0-1)

Według bohaterki tekstu III o dorosłości świadczy

- A. możliwość otrzymania dokumentu tożsamości.
- B. uświadomienie sobie istniejących ograniczeń.
- C. osiągnięcie dojrzałości fizycznej.
- D. pozwalanie sobie na wszystko.

Zadanie 16. (0-1)

Narratorem w tekście III jest

- A. mama Kujonka.
- B. siostra Kujonka.
- C. sam Kujonek.
- D. Marta Fox.

Zadanie 17. (0-1)

Użyty przez bohaterkę tekstu III wyraz *mamidło* w kontekście ostatniego zdania wskazuje na

- A. czułość.
- B. gniew.
- C. niechęć.
- D. podziw.

Zadanie 18. (0-1)

Jak zmieniła się bohaterka tekstu III podczas nieobecności matki?

- A. Przeszła na wegetarianizm.
- B. Stała się bałaganiarą.
- C. Nauczyła się odpowiedzialności.
- D. Polubiła samotność.

Zadanie 19. (0-1)

W miarę upływu czasu bohaterka tekstu III zaczyna się bać

- A. matczynych pouczeń.
- B. mazgajstwa.
- C. babcinej krytyki.
- D. dorosłości.

Zadanie 20. (0-1)

W którym zdaniu z tekstu III zawarto przypuszczenie?

- A. *Coś mi się wydaje, że trudno mi będzie wytłumaczyć to moje nowe myślenie.*
- B. *I jak tak sobie leżałam w łóżku, to strasznie mi się płakać chciało nad sobą.*
- C. *Mogłam chodzić samopas i robić wszystko, co zakazane i co najlepiej smakuje.*
- D. *I wtedy zrozumiałam, że jestem dorosła albo – jak mówi babcia Gienia – odpowiedzialna.*

Zadanie 21. (0-1)

Na podstawie przytoczonego niżej fragmentu kroniki Galla Anonima napisz niezawierający opinii spójny tekst, w którym uwzględnisz co najmniej cztery informacje o wyprawie Bolesława na Pomorze. Nie cytuj.

Tenże chłopczyzna, z Marsowego zrodzon rodu, pewnego razu wyruszył na Pomorze, gdzie już wyraźniej objawił sławę swojego imienia. Albowiem takimi siłami obległ gród Międzyrzecze i z taką gwałtownością doń szturmował, że w kilku dniach zmusił jego załogę do poddania się. Wróciwszy stamtąd, niezmordowany chłopiec dał nieco wytchnienia rycerzom, lecz zaraz powiódł ich tamże z powrotem.

Anonim tzw. Gall, *Kronika polska*, tłum. R. Grodecki, Wrocław 1989.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Józef Szermentowski, *Stary żołnierz i dziecko w parku*,
Muzeum Narodowe w Poznaniu.

Opis obrazu Józefa Szermentowskiego *Stary żołnierz i dziecko w parku*

Obraz przedstawia scenę umiejscowioną w parkowej alei. Po prawej stronie, najbliższej widza, na szerokiej, kamiennej ławie siedzi starzec ubrany w kontusz przepasany szerokim pasem i wysokie buty. Ma on duże, sumiaste wąsy. Obie ręce opiera na kiju. Nie ma prawej nogi, a jedynie przymocowaną do kolana drewnianą protezę. Na ławce obok niego leży kapelusz ze wstążką. O ławkę jest oparte kółko z kijkiem, które służy do zabawy. Naprzeciw starca stoi wyprężony na baczność mały chłopiec ubrany w czapkę krakuskę i surducik sięgający kolan.

Do pasa ma przywiązaną szablę, która dotyka ziemi. W prawej ręce trzyma wzniesiony do góry kijek, który opiera się o jego prawy bark. W tej pozycji wygląda tak, jakby prezentował broń przed swoim dziadkiem. Po obu stronach alei rosną ciemne, wysokie drzewa. Na jej końcu stoi druga kamienna ławka. Za tą ławką przestrzeń jest jaśniejsza i otwarta, tworząc jakby okno, przez które w oddali widać mur i drzewa. Wydają się one coraz mniejsze, stanowiąc na końcu już tylko plamę.

Zadanie 22. (0-1)

Wyjaśnij, posługując się co najmniej jednym terminem z wiedzy o sztuce, w jaki sposób malarz uzyskał wrażenie głębi na obrazie.

.....

.....

Zadanie 23. (0-1)

Na podstawie tekstu II i dzieła J. Szermentowskiego wyjaśnij, jakie znaczenie miało pasowanie na rycerza dla Bolesława Krzywoustego, a czym było ono dla chłopca z obrazu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0-1)

**Starzec z obrazu jest strażnikiem narodowej tradycji.
Sformułuj argument uzasadniający tę myśl.**

.....
.....

Tekst IV

Krzysztof Kamil Baczyński
Elegia o... [chłopcu polskim]

Oddzielili cię, syneczku, od snów, co jak motyl drżą,
haftowali ci, syneczku, smutne oczy rudą krwią,
malowali krajobrazy w żółte ściegi pożóg,
wyszywali wisielcami drzew płynące morze.

Wyuczyli cię, syneczku, ziemi twej na pamięć,
gdyś jej ścieżki powycinał żelaznymi łzami.
Odchowali cię w ciemności, odkarmili bochnem trwóg,
przemierzyłeś po omacku najwstydliwsze z ludzkich dróg.

I wyszedłeś, jasny synku, z czarną bronią w noc,
i poczułeś, jak się jeży w dźwięku minut — zło.
Zanim padłeś, jeszcze ziemię przeżegnałeś ręką.
Czy to była kula, synku, czy to serce pękło?
20 III 1944 r.

Krzysztof Kamil Baczyński, *Elegia o... [chłopcu polskim]*, [w:] *Po stronie nadziei*, Warszawa 1997.

Zadanie 25. (0-1)

Kim jest postać wypowiadająca się w wierszu i do kogo się zwraca?

.....

Zadanie 26. (0-1)

Jakie wydarzenie historyczne miało wpływ na dorastanie młodego człowieka będącego adresatem wiersza?

.....

Zadanie 27. (0-1)

Podaj jedną cechę świata ukazanego w pierwszej zwrotce wiersza. Nie cytuj.

.....

Zadanie 28. (0-1)

Czemu służą zdrobnienia zastosowane w *Elegii o... [chłopcu polskim]*?

.....

Zadanie 29. (0-1)

Co oznacza gest przeżegnania ziemi przez chłopca?

.....

Zadanie 30. (0-1)

Wyjaśnij, co było tragiczne w dorastaniu bohatera wiersza i jego rówieśników.

.....

.....

.....

Zadanie 31. (0-4)

Napisz ogłoszenie o odczycie na temat problemów dorastającej młodzieży, który w Twojej szkole wygłosi znany pedagog.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 32. (0-16)

Napisz charakterystykę wybranego bohatera *Syzyfowych prac* Stefana Żeromskiego albo *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego. Wyeksponuj w niej te cechy, które świadczą o dorastaniu charakteryzowanej postaci.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Brudnopis

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....